

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Kvalita v Boloňském procesu

Věra Šťastná, Univerzita Karlova

www.cuni.cz

Boloňský proces - milníky

- Setkání na Sorbonně - *Sorbonnská deklarace 1998*;
- Konference ministrů v Boloni - *Boloňská deklarace 1999*;
- Setkání univerzit v Salamance; Pražský summit; 2001
- Shromáždění univerzit v Grazu; Konference ministrů v Berlíně; 2003;
- Shromáždění univerzit v Glasgow; Konference ministrů v Bergenu - přijaty *Standardy a směrnice pro zajišťování kvality v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání*; 2005
- Shromáždění univerzit v Lisabonu; Konference ministrů v Londýně 2007 – přijat koncept *Evropského registru pro zabezpečení kvality*;
- Shromáždění univerzit v Praze; Konference ministrů v Leuven/ Louvain-la-Neuve, 2009
- Konference ministrů v Budapešti a ve Vídni - *Deklarace z Budapešti a Vídně 2010 – vyhlášení Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání*;
- Konference ministrů v Bukurešti 2012.

Kvalita v Boloňském procesu (1)

- Kvalita hraje důležitou roli od počátku Boloňského procesu

Boloňská deklarace (1999): podpora „*evropské spolupráci v oblasti udržování kvality se zřetelem na vypracování srovnatelných kritérií a metodologie*“.

Poselství ze setkání univerzit v Salamance (2001):

- „*hodnocení kvality musí brát v úvahu cíle a poslání jak institucí, tak programů*“
- nelze vytvořit jenu agenturu, ale respektovat národní i kulturní specifika;
- už tehdy obava, aby hodnocení kvality nepřetěžovalo vysoké školy.

Pražské komuniké (2001): výzva vysokým školám, národním agenturám a Evropské síti pro zajišťování kvality ve vysokoškolském vzdělávání (ENQA) k „*vytvoření společného referenčního rámce*“ v oblasti zabezpečení kvality;

- V této etapě (do r. 2001) položen silný důraz na zabezpečování kvality jako podmínky pro uskutečňování dalších kroků Boloňského procesu, pro atraktivitu a konkurenceschopnost evropského vysokoškolského vzdělávání.
- Byla však ponechána volnost v uplatňování, tedy jak jednotlivé národní systémy pojmu akreditace a hodnocení – v Praze první výzva k hledání společného rámce

Kvalita v Boloňském procesu (2)

Berlínské komuniké ministrů (2003) - „*v souladu se zásadou institucionální autonomie je zabezpečení kvality vysokého školství především povinností každé jednotlivé vysoké školy*“, která pro její zabezpečení musí vytvořit odpovídající podmínky;

- **Změna - požadováno sjednocení postupů a standardů** ve vznikajících národních systémech pro zabezpečení kvality a stanoveny atributy, které musí systémy zabezpečení kvality splňovat: *vymezení povinností zúčastněných orgánů a institucí; hodnocení programů či institucí, včetně vnitřního hodnocení, vnějšího hodnocení, účasti studentů na hodnocení a zveřejnění výsledků; systém akreditací, udílení osvědčení nebo srovnatelné postupy; mezinárodní účast, spolupráci a utváření sítí.*
- Požadavek na návrh systému vnějšího hodnocení i pro agentury odpovědné za zabezpečení kvality;

Kvalita v Boloňském procesu (3)

Konvent univerzit v Glasgow (2005)

- Vliv **institucionální autonomie a financování** jako základu pro úspěšné fungování a rozvoj systematické kultury kvality na univerzitách;
- Důraz na to, že **univerzity mají různá poslání – vnitřní systémy zabezpečení kvality jim musí vyhovovat**;
- Rovnováha mezi autonomií a odpovědností zajištěna pomocí vnitřního auditu – musí vycházet z tradic a kultury a zejména odpovídat poslání vysoké školy a reflektovat různá poslání a různé profily;
- Zaměřit se na **strategické zlepšování kvality spíše než na kontrolu kvality**
- Známkou kvality je i „**veřejná angažovanost**“ univerzity vůči společnosti a její přístup k sociálním aspektům;
- Podpora evropské dimenzi v zabezpečování kvality

Kvalita v Boloňském procesu (4)

Bergenské komuniké (2005)

- Přijaty Evropské standardy a směrnice pro zajišťování kvality v EHEA – (ESG)
- Návrh na vytvoření Evropského registru agentur pro zajišťování kvality - EQAR (ENQA, EUA, ESIB, EURASHE = E4 Group)
- Zdůraznili důležitost spolupráce mezi národně uznanými agenturami pro zefektivnění vzájemného uznávání rozhodnutí
- Zdůraznili roli dalších aktérů (E4 Group)

Londýnské komuniké (2007)

- Podpora organizaci Evropského fóra o zajišťování kvality (aktivita E4 Group, první fórum v roce 2006) - příležitost k diskusi o evropských vývojových trendech v zajišťování kvality;
- Potvrdili zřízení Evropského registru agentur zajišťujících kvalitu ve vysokoškolském vzdělávání;

Registr Agentur zabezpečujících kvalitu – EQAR (1)

- Registr byl ustaven v Bruselu 2008 podle belgického práva jako nezisková organizace;
- Cílová skupina: vlády, vysoké školy, studenti, veřejnost
- Ve vlastnictví ENQA, EUA, EURASHE, ESU
- **Předsednictvo** 4-členné – po 1 zástupci ENQA, EUA, EURASHE, ESU
- **Valné shromáždění** - navrhování/ schvalování rozpočtu a hospodaření tvořeno E4, národními státy, konzultativními členy, sociálními partnery a dalšími zainteresovanými subjekty
- **Výbor registru** sestává z 11 expertů z oblasti vysokého školství a zabezpečení kvality
 - **zajišťuje vyhodnocení kompatibility agentury s ESG**

Registr Agentur zabezpečujících kvalitu – EQAR (2)

▪ Účel EQAR

- jasná a důvěryhodná informace o agenturách zabezpečujících kvalitu;
- zapojení zájmových skupin – VŠ, studenti, zaměstnavatelé, sociální partneři, ministerstva (pozorovatelé);
- Vstup pouze agentury, které splní předem daná kritéria –tj. ESG – *nezávislé hodnocení připravené na národní úrovni* ;
- Splnění kritérií ENQA - členství v EQAR.

▪ Cíle EQAR

- podpořit mobilitu studentů;
- zabránit v práci nedůvěryhodným agenturám;
- **dát možnost, aby výběr hodnotící agentury byl ponechán na vysoké škole (Dánsko);**
- zlepšit kvalitu práce národních agentur a budovat mezi nimi vzájemnou důvěru.

Registr Agentur zabezpečujících kvalitu – EQAR (3)

- Členy 25 zemí Boloňského procesu
- *V některých zemích si **vysoké školy mohou vybrat kteroukoliv agenturu z Registru** – např.*
 - *v Rakousku za předpokladu, bude prokazatelné, že taková agentura pokryje všechna národní kritéria;*
 - *obdobně uvažovalo Dánsko;*
 - *Německo uvažuje o tom, že by uznávalo akreditace pro programy typu joint degree, pokud by části zabezpečované partnerskými institucemi byly akreditovány agenturou zařazenou v Registru;*
 - *Lichtenštejnsko nemá svoji agenturu pro zabezpečení kvality - uznávat ty, které budou v Registru;*
 - *Rumunsko v zákoně požaduje, aby jeho národní agentura byla zařazena do Registru a vysoké školy budou moci po akreditaci národní agenturou pro opakovaná vnější hodnocení využít agentury z Registru;*
 - ...

Registr Agentur zabezpečujících kvalitu – EQAR (4)

- **Problém:** některé země Boloňského procesu preferují členství v ENQA; v některých zemích nejsou agentury pro zabezpečení kvality otevřeny registraci v EQAR a preferují členství v ENQA či bilaterální dohody mezi sebou.
- 2012 zatímco do EQARu **vstoupilo 25 zemí** (pouze o něco více než polovina zemí EHEA), **registrováno je 28 agentur ze 13 zemí** - Belgie, Bulharska, Dánska, Finska, Francie, Holandska a vlámské části Belgie (společná agentura), Chorvatska, Irska, Německa, Rakouska, Rumunska, Španělska.

EQAR – hodnocení

- Požadavek Londýnského komuniké – období 2008 – 2010
- Proběhlo 2011 (koordinováno Řídící skupinou pod patronátem US Council for HE Accreditation (CHEA))
- 7-členný panel – návštěva EQAR v Bruselu, interview účastnických zemí, NA, zúčastněné organizace a asociace
- Hlavní závěry:
 - EQAR byl ustaven, struktura vyhovuje účelu – „*credible and valuable organisation*“;
 - Výbor Registru ustaven a funguje jako nezávislý orgán;
 - V uplynulém období důraz na procedury a operativu;

EQAR – hodnocení – doporučení

- V příští fázi je třeba se více zaměřit na strategii a širší cíle Registru;
- Procedury jsou spolehlivé a důvěryhodné;
- Je třeba se zaměřit na lepší transparentnost:
 - Kdo je oprávněný a upřesnit kritéria pro přijetí; (ESG)
 - Jak je o žadatelích rozhodováno;
 - Vyjasnit, jakou roli bude hrát EQAR a jakou ENQA.
- Pouze národní orgány jsou kompetentní uznat/přijmout rozhodnutí, výsledky hodnocení agentur registrovaných v EQAR.
- 2 setkání členů EQAR – XI/2011 proběhlo, X/2012
- 2 strategické priority
 - Podpora, skrze EQAR, mezinárodní důvěře a uznání kvalit NA
 - Zvýšení transparentnosti a zajištění toho, že informace poskytované EQAR jsou významné

Kvalita v Boloňském procesu (5)

Evropský konvent univerzit v Praze (2009) zdůraznil **rozdílnost poslání a profilů univerzit – jejich důležitost má být stejně oceňována**

Komuniké ministrů z Leuven/Louvain-la-Neuve (2009)

- **Rozdílnost/diverzifikace:** *“Výzvam nové doby chceme čelit úsilím o excelenci ve všech aspektech vysokého školství. To vyžaduje stálé zaměření na kvalitu. Abychom podpořili vysoce potřebnou rozdílnost našich vzdělávacích systémů, v rámci našich národních strategií plně uznáme hodnotu různých poslání vysokého školství, od vzdělávání a výzkumu až po veřejnou službu a angažovanost v oblasti sociální soudržnosti a kulturního rozvoje.”*
- Objevuje se termín **nástroje pro transparentnost** – tradiční „boloňské“ (výsledky učení, ECTS, dodatek k diplomu, ...) a nové vícerozměrné (U-Map a myšlenka U-Multirank) jako protiváha existujícím rankingům, které nepodporují diverzitu vysokých škol
 - **Nástroje pro transparentnost musí být propojeny se systémy zabezpečování kvality.**

Kvalita v Boloňském procesu (6)

Budapešťsko-vídeňská deklarace (2010) - Vyhlášení Evropského prostoru vysoko-školského vzdělávání;

- V reakci na probíhající protesty i kritiku uznání, že ne všechny prioritní oblasti byly úspěšně dokončeny, důraz na dokončení – týká se i kvality;

Bukurešťská konference ministrů (2012)

- Zpráva o implementaci Boloňského procesu (*The European Higher Education Area 2012: Bologna Implementation report*)
- Komuniké ministrů z Bukurešti (*Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area*)
 - *Příloha: Strategie pro mobilitu do r. 2020 - „Mobility Strategy for better learning“*

Zpráva o implementaci-Národní systémy zabezpečení kvality

- 22 zemí vybudovalo NA pro zabezpečení kvality díky Boloňskému procesu (polovina po r. 2005)
- 11 zemí nemá NA (z toho 4 velmi malé země: AN, LI-využití EQAR, LU, MT)
- Navzdory ESG systémy velmi různorodé, mají různou filosofii
 - Hodnotí/ akreditují se programy (7 zemí) /instituce (4 země) /obojí (24 zemí)
 - NA má/nemá oprávnění rozhodnout o tom, zda instituce/ programy mohou fungovat; tj. zda zajišťují rozhodnutí o minimálních standardech - supervize (21 zemí) či podporují zlepšování kvality;
 - Dopady na financování (PL, LU, FR, UK – odměňují excelenci)

Zpráva o implementaci - možnost VŠ být hodnocena jinou než NA

- 14 zemí – VŠ si mohou vybrat hodnocení jinou než NA;
- 8 zemí – za určitých podmínek ano (joint-degrees; veřejné instituce; pro prestiž,..);
- 15 zemí neumožňuje (z toho 2 země ano, kdyby byly agentury akreditovány též dle národních podmínek);
- Situace se mění – př. Polsko - nová legislativa (2011)

Zpráva o implementaci- Hodnocení národních systémů oproti ESG

- Vnější systémy;
- Účast studentů;
- Mezinárodní účast na hodnocení;
- Hodnocena též **účast zaměstnavatelů** – požadavek ve 28 zemích EHEA
 - Řada dalších zemí zaměstnavatele do hodnocení kvality zapojuje, i když to není explicitní požadavek

Figure 3.3: Scorecard indicator n°4: Stage of development of external quality assurance system 2010/11*

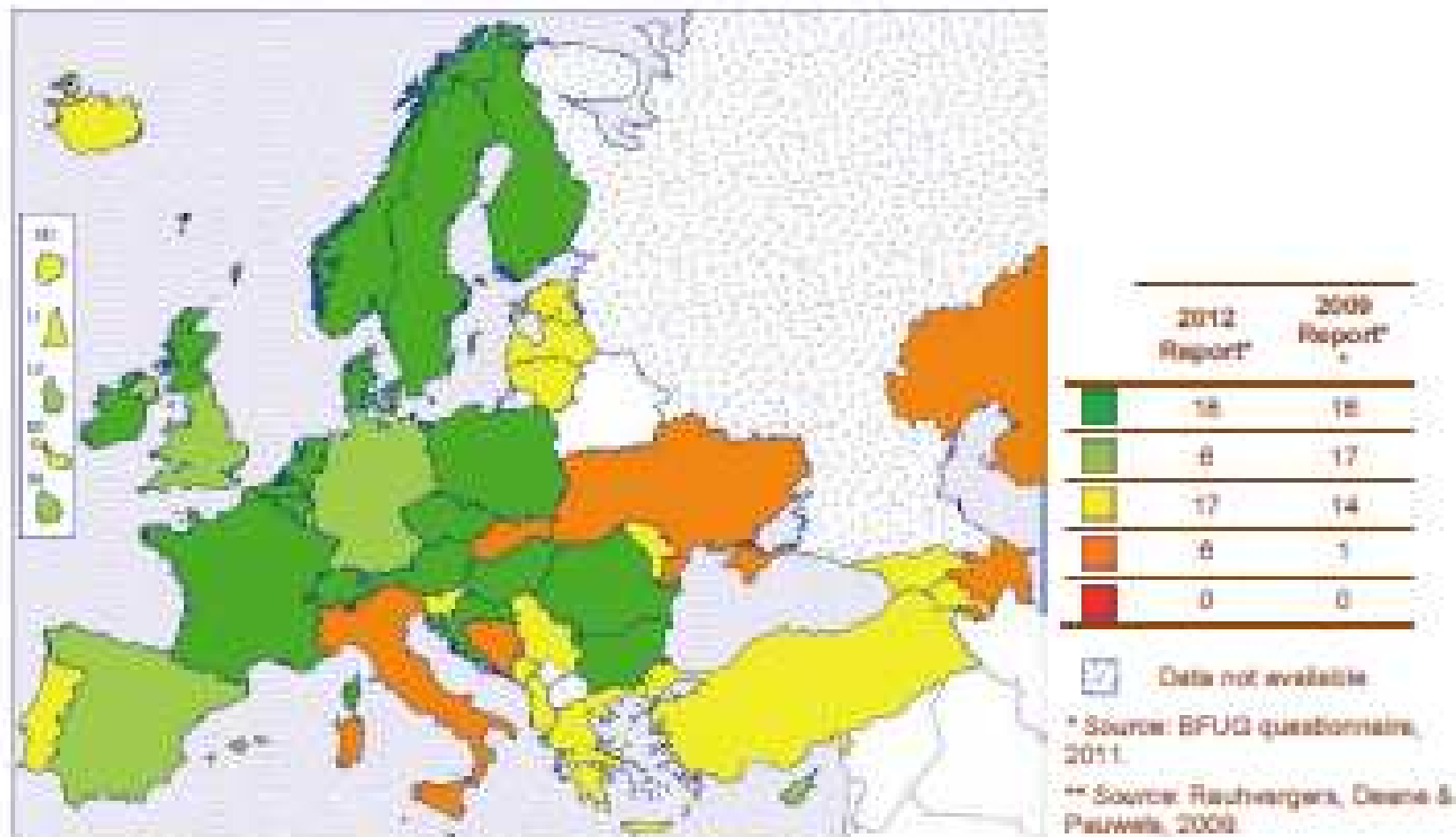

Figure 3.4: Scorecard indicator n°5: Level of student participation in quality assurance, 2010/11*

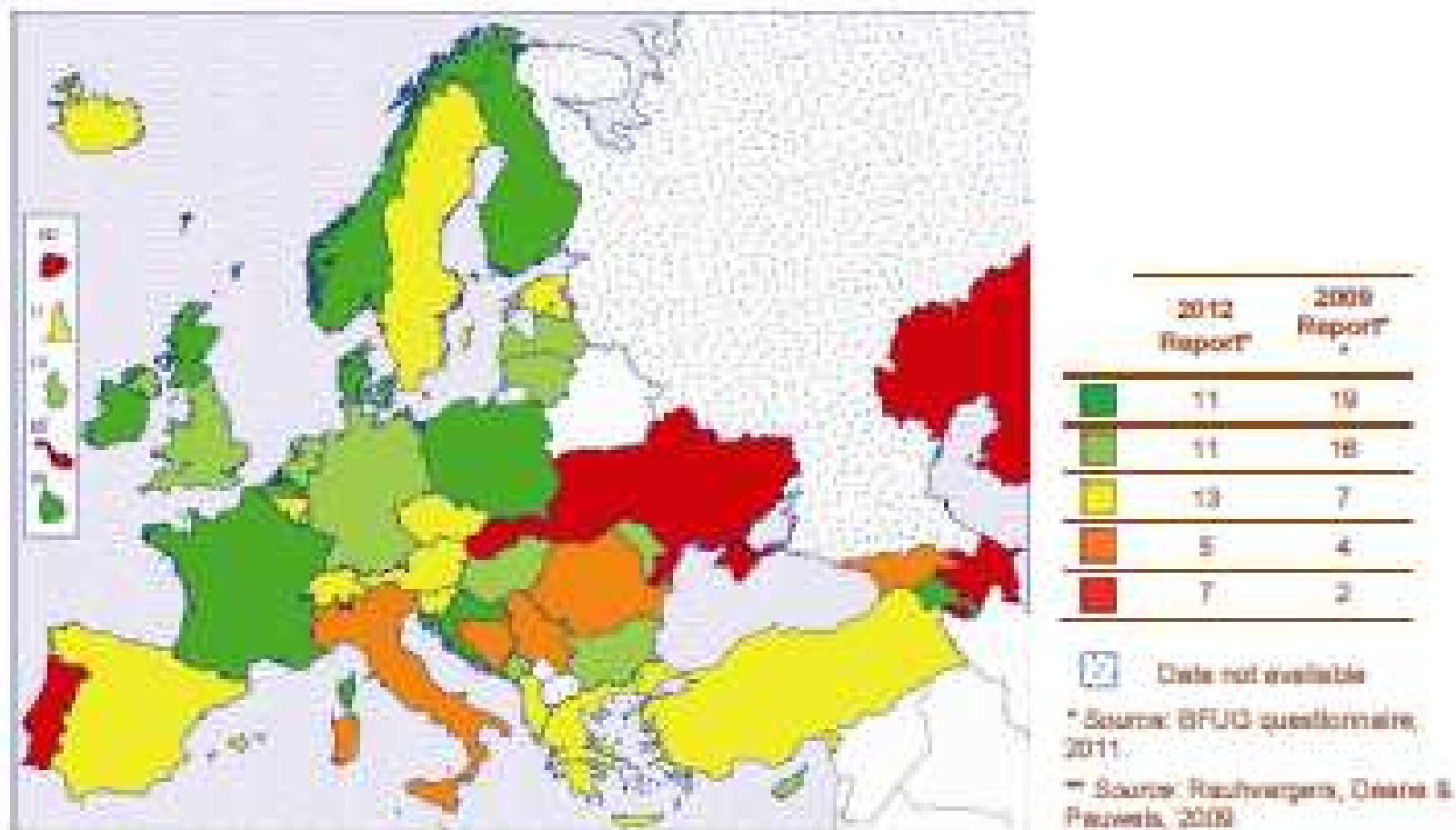
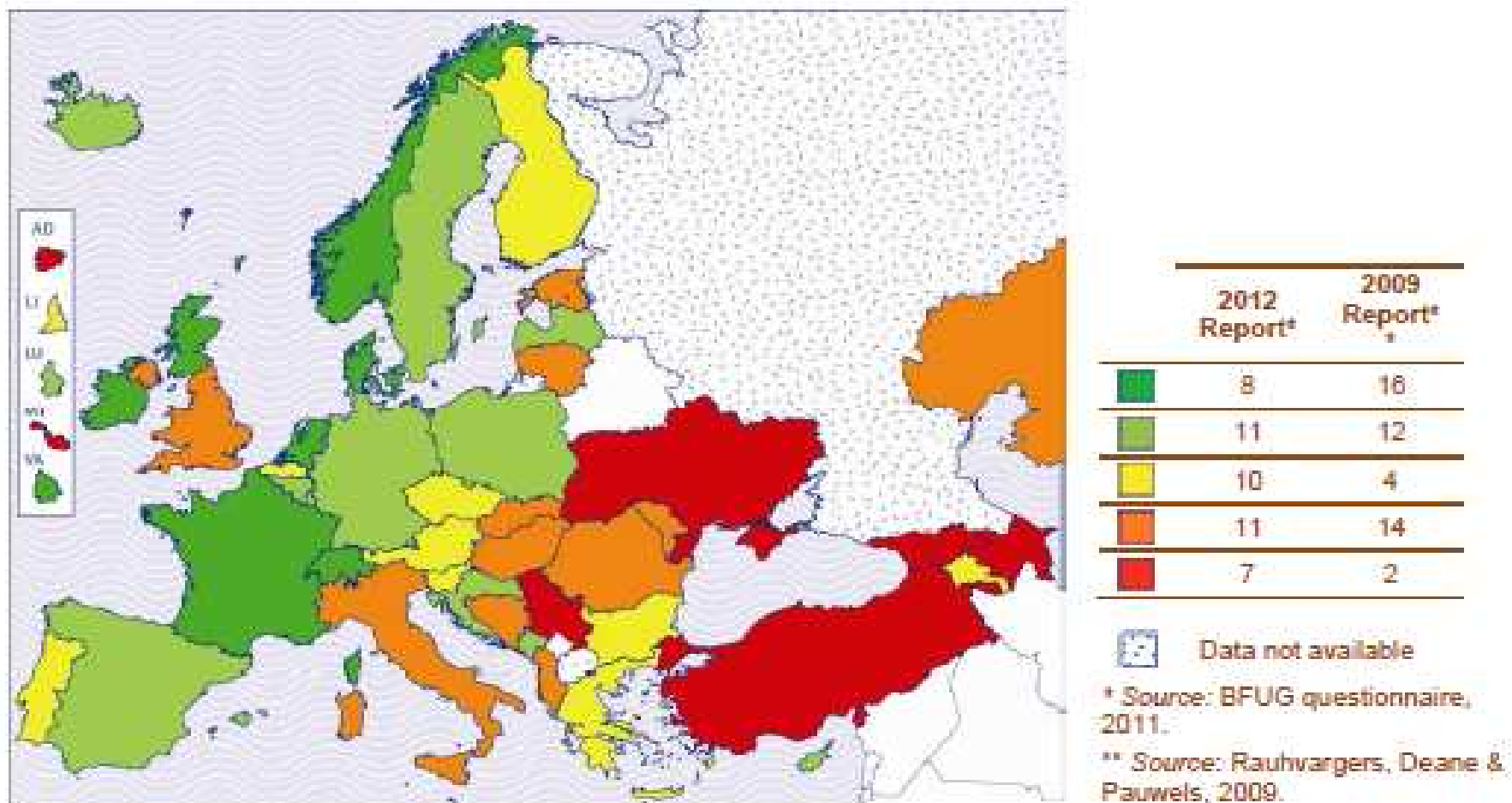

Figure 3.5: Scorecard indicator n°6: Level of international participation in external quality assurance, 2011/12*

Komuniké ministrů z Bukurešti 2012 (1)

- Nemá žádnou novou oblast, soustřeďuje se na implementaci „starých“ – **příklon k větší konvergenci systémů**
- Kvalita má zásadní roli
 - Zajišťování kvality je základem pro důvěru v EHEA a její atraktivitu; kvalifikace jsou lépe uznávány mezi jednotlivými státy;
- Je třeba zajistit **lepší propojenost politik** zemí EHEA, zejména při implementaci třístupňového studia, ECTS, dodatků k diplomu, **zajišťování kvality**, implementace kvalifikačních rámců a výsledků učení a jejich hodnocení – **nástroje je třeba vnímat jako celek, nikoliv izolovaně**;
- Zajišťování kvality je **veřejná odpovědnost**; zároveň je třeba **zapojit všechny zainteresované partnery**;

Komuniké ministrů z Bukurešti 2012 (2)

- Požadavek revize ESG
 - zlepšit jejich srozumitelnost, použitelnost a užitečnost, včetně jejich rozsahu;
 - Revize bude založena na počátečním návrhu, který připraví E4 ve spolupráci s Education International, BUSINESSEUROPE a EQAR;
- EQAR
 - Apel na agentury, aby se daly registrovat;
 - Apel na členské státy, aby umožnily vysokým školám, tam kde to národní předpisy umožní, vybrat si libovolnou agenturu z EQAR; (uznávat výsledky hodnocení kvality pro joint degrees)
- Potvrzuje zapojení studentů a pracovníků vysokých škol do řídicích struktur na všech úrovních;
- Potvrzuje autonomní a zodpovědné vysoké školy, které se těší akademické svobodě;

Komuniké ministrů z Bukurešti 2012 (3)

- Uznávání
 - European Area of Recognition (EAR) Manual – návody a dobré praxe v uznávání
 - Začlenit postupy uznávání kvalifikací na institucionální úrovni do vnitřního i vnějšího hodnocení kvality;
 - **Automatické uznávání v EHEA** – zatím pouze ustavit pracovní skupinu a hledat možnosti v „porovnatelných“ kvalifikacích
- Podporovat vylepšování stávajících i vznikajících nástrojů pro transparentnost v EHEA, aby byly více zaměřeny na uživatele a založeny na empirických důkazech. Cílem je dosáhnout dohody o společných pokynech/návodech (*guidelines*) pro transparentnost do r. 2015.
- Příští konference ministrů - Jerevan, 2015

- Další informace na adrese: www.ehea.info
- Děkuji za pozornost
(vera.stastna@ruk.cuni.cz)